

Rechtbank Rotterdam 16 januari 2013, nr. 396119 / HA ZA 12-157, LJN BY8741 (mr. C. Bouwman)

Noot J. Bjelic en I. van der Zalm

Overlijdensschade. Vorderingsgerechtigden. Verrekening van voordelen. Behoefteverminderende omstandigheden.

[BW art. 6:108]

Samenvatting

In 2005 is (de heer) X tijdens zijn werkzaamheden als vrachtwagenchauffeur als gevolg van een verkeersongeval om het leven gekomen. X had twee minderjarige kinderen uit een eerdere relatie die ten tijde van het overlijden bij hem woonden. X was inmiddels samen met een nieuwe partner (niet zijnde echtgenoot, geregistreerd partner of bloed- of aanverwant van X), die twee minderjarige kinderen had uit een eerdere relatie. De werkgever van X had onder andere een schadeverzekering inzittenden gesloten. Bevestigd is dat dekking bestaat. Onderwerp van het geschil is onder andere de vraag of de nieuwe partner van X behoort tot de kring van gerechtigden, zoals opgenomen in art. 6:108 BW. De verzekeraar betwist dat de nieuwe partner met X in gezinsverband samenleefde, dat X deels in het levensonderhoud voorzorg en dat dit zonder overlijden zou zijn voortgezet. De rechtbank gelast een comparitie van partijen om eventuele bewijsvoering omtrent het behoren van de nieuwe partner tot de kring van gerechtigden en andere discussiepunten te bespreken. De rechtbank gaat in dit tussenvonnissen al wel kort in op enkele discussiepunten die in de processtukken aan de orde gesteld worden en die van belang kunnen zijn voor (de voortgang van) de verdere afwikkeling. Verder merkt de rechtbank op dat de aard van de zaak meebrengt dat het van belang is dat de schade zo spoedig mogelijk wordt vergoed en dat het wenselijk is dat partijen zich constructief opstellen. De rechtbank geeft mede daartoe enkele instructies ten behoeve van de gelaste comparitie. Voorts wijdt de rechtbank een overweging aan het al dan niet meenemen van uitkeringen (uitkering uit ongevallenverzekering en (eventuele) eenmalige uitkering van werkgever) als behoefteverminderende omstandigheden. De rechtbank acht deze uitkeringen primair ter vergoeding van immateriële schade.

Noot

1. Uitgangspunt en oordeel rechtbank

De schadevergoeding wegens derving van levensonderhoud in geval van overlijden wordt bepaald door de behoefte van de nabestaanden. In beginsel verminderen alle aan de nabestaanden toekomende baten de behoefte en daarmee de schadevergoeding (ook uitkeringen uit verzekering e.d. worden aangemerkt als behoefteverminderende omstandigheden). De gehele vermogenspositie is dus bij de berekening van belang. Bij het berekenen van de schadevergoeding in geval van overlijden wordt zodoende – in tegenstelling tot in geval van letsel – geen gebruik gemaakt van art. 6:100 BW, maar worden eventuele ‘voordelen’ al meegenomen bij de berekening ingevolge art. 6:108 BW.

In het hier voorliggende geval bestaat discussie over het al dan niet meenemen van een uitkering uit ongevallenverzekering en een (eventuele) uitkering van de werkgever. De rechtbank oordeelt met betrekking tot het al dan niet meenemen van deze twee uitkeringen bij het berekenen van de schadevergoeding als volgt:

‘4.26. Dat geen smartengeld kan worden toegekend, laat onverlet dat door [eisers] immateriële schade is/wordt geleden. Daarmee kan in rechte in zoverre rekening worden

gehouden dat een uitkering zoals de door Delta Lloyd op 25 juli 2006 gedane uitkering uit een ongevallenverzekering van bruto € 25.058,00, netto € 13.568,89, geacht kan worden primair ter vergoeding van immateriële schade te strekken (vgl. Gerechtshof Amsterdam 3 februari 2000, LJN: AK4243). Hetzelfde geldt voor de eventuele eenmalige uitkering na overlijden van de werkgever van [X]. Aangenomen mag worden dat dergelijke uitkeringen de behoefte van de nabestaanden slechts verminderen indien deze uitkeringen van zodanige omvang zijn dat deze geacht zouden kunnen worden de omvang van de immateriële schade te overstijgen. Dat is gelet op de relatief zeer beperkte omvang van betreffende uitkeringen niet het geval.'

2. Eerdere rechtspraak: 3 en 4 februari 2000

De Hoge Raad oordeelde op 4 februari 2000 in een soortgelijk geval dat een uitkering uit sommenverzekering in beginsel de behoefte vermindert (NJ 2000, 600 m.nt. M.M. Mendel (Kwidama/Raphael-Richardson)). Wel kan hierop een uitzondering bestaan, zo vervolgde de Hoge Raad. Per geval dient onderzocht te worden *'in hoeverre en op welke wijze – gelet op alle omstandigheden van het geval en op hetgeen de eisen van redelijkheid en billijkheid in verband daarmee meebrengen – bij de aan [de nabestaanden] verschuldigde vergoeding van de geleden inkomensschade met de uitkering uit hoofde van de verzekering rekening moet worden gehouden'* (HR 4 februari 2000, NJ 2000, 600 m.nt. M.M. Mendel (Kwidama/Raphael-Richardson), rov. 3.7). Het niet meenemen van bepaalde uitkeringen gaat tegen de uitgangspunten van art. 6:108 BW in, waarbij in beginsel de gehele vermogenspositie van nabestaanden meegenomen dient te worden, maar is dus onder omstandigheden mogelijk.

De rechtbank merkt in de hier centraal staande zaak de uitkering uit ongevallenverzekering niet aan als een behoefteverminderende omstandigheid, omdat de uitkering geacht wordt te zien op vergoeding van de immateriële schade en de behoefte daardoor niet vermindert. Hierbij verwijst de rechtbank naar een uitspraak van het Hof Amsterdam van een dag voor de uitspraak van de Hoge Raad (3 februari 2000, LJN AK4243, VR 2000, 86 m.nt. F.Th. Kremer). Het ging in die zaak om de vraag of een uitkering uit sommenverzekering de behoefte van de nabestaanden verminderde. Het hof oordeelde dat de uitkering uit sommenverzekering niet geheel geacht moesten worden de behoefte te verminderen, nu de nabestaanden die uitkering deels konden aanwenden ter vergoeding van de immateriële schade die zij leden. Het hof waardeerde het smartengeld van de achtergebleven echtgenoot op f 40.000,- en dat van de vier kinderen op f 20.000,- ieder. De uitkering uit sommenverzekering was in totaal f 246.500,- en zodoende werd geacht dat de uitkering voor f 126.500,- de behoefte van de nabestaanden verminderde (f 246.500,- minus f 120.000,-).

3. Uitzondering mogelijk ter dekking van immateriële schade?

De vraag kan worden gesteld of het oordeel van het hof in overeenstemming was met de uitspraak van de Hoge Raad. Gesteld wordt wel dat het oordeel zou passen in de door de Hoge Raad genoemde toets van de omstandigheden van het geval en de redelijkheid en billijkheid (zie bijvoorbeeld Kremer, in zijn noot onder Hof Amsterdam 3 februari 2000, LJN AK4243, VR 2000, 86). De uitspraak van 3 februari 2000 staat niet op zich. Er zijn diverse uitspraken van voor 3 februari 2000 waarin bepaalde uitkeringen niet worden geacht de behoefte van de nabestaanden te verminderen (zie bijvoorbeeld Hof Den Haag 10 januari 1986, VR 1987, 123; Hof Den Haag 2 april 1987, NJ 1988, 495; Rechtbank Amsterdam 9 april 1986, VR 1989, 54; Hof Den Haag 2 april 1987, VR 1989, 84 en Rechtbank Arnhem 27 juli 1989, VR 1991, 53). Niet alleen het vergoeden van immateriële schade wordt daarbij als reden genoemd, de uitkeringen worden ook wel geacht bijzondere uitgaven die het overlijden met zich mee brengt te dekken (genoemd wordt onder andere het opvangen van allerlei kosten en extra uitgaven, mogelijk maken van heroriëntatie in het

leven, het verschaffen van advies, hulp en steun, de kosten van verhuizen, de kosten van psychologische hulp, e.d.).

Voorbeelden van na 4 februari 2000 waarbij uitkeringen buiten beschouwing blijven en geacht worden te zien op vergoeding van niet voor vergoeding in aanmerking komende kosten zijn Rechtbank Amsterdam 19 augustus 2009, *LJN BJ7581* en Rechtbank Zwolle-Lelystad 25 november 2009, *L&S 2010, 128 m.nt. P. Meijer*. Een voorbeeld van een uitspraak waarbij de vraag centraal staat of een uitkering buiten beschouwing kan blijven ter vergoeding van immateriële schade is een uitspraak van de Rechtbank Den Bosch van 27 oktober 2004 (*LJN AR7776, JA 2005, 16*). Het ging daarbij om een medische misser, als gevolg waarvan de partner van eiseres is komen te overlijden. Eiseres had na het overlijden recht op een uitkering uit sommenverzekering van € 36.194,-. Zij stelde dat dit bedrag gezien de omstandigheden zag op de door haar geleden immateriële schade en dat de uitkering zodoende bij het vaststellen van de schadevergoeding genegeerd moest worden. De rechtbank oordeelde hierover als volgt:

'5.8 [eiseres] kan daarin niet gevolgd worden.

Het stelsel van de wet brengt immers mee dat nabestaanden ingeval iemand met wie zij een nauwe en/of affectieve band hadden, overlijdt ten gevolge van een gebeurtenis waarvoor een ander jegens hem aansprakelijk is, geen vordering geldend kunnen maken tot vergoeding van nadeel wegens het verdriet dat zij ondervinden als gevolg van dit overlijden ("affectieschade"). De rechter heeft niet de vrijheid om, vooruitlopend op een eventueel door de wetgever door te voeren wijziging van de wet op dit punt, een zodanige vergoeding toe te kennen (Hoge Raad 22 februari 2002, NJ 2002, 240).'

De rechtbank overweegt verder dat er ten tijde van de uitspraak een wetsvoorstel betreffende de vergoeding van affectieschade is, maar deze nog geen kracht heeft van wet. Daarnaast acht de rechtbank van belang dat, mocht dit voorstel wet worden, er geen sprake kan zijn van vergoeding van affectieschade voor gevallen van voor de inwerkingtreding van het voorstel. Verder blijkt volgens de rechtbank uit diverse uitspraken dat geen enkele lagere rechter oordeelt in lijn met eventueel komende wetgeving. Dat, zoals eiseres stelde, in veel Europese landen affectieschade wel voor vergoeding in aanmerking komt en het Ministerie van Justitie ten tijde van de uitspraak over is gegaan tot het vergoeden van een bedrag van € 10.000,- aan nabestaanden van een slachtoffer in geval van moord, maakt het oordeel volgens de rechtbank niet anders.

De Rechtbank Den Bosch volgt de uitspraak van het Hof Amsterdam van 3 februari 2000 dus uitdrukkelijk niet. Dit terwijl de Rechtbank Rotterdam in een uitspraak juist het volgende overweegt: *'[v]oor zover eventuele uitkeringen uit sommenverzekeringen (...) geacht moeten worden verband te houden met dergelijke immateriële schade, is er in zoverre geen sprake van inkomen dat de materiële behoefte vermindert'* (Rechtbank Rotterdam 18 april 2012, *LJN BW4682, JA 2012, 153 m.nt. I. van der Zalm*).

4. Tot slot

Op grond van de besproken rechtspraak is duidelijk dat naar de omstandigheden van het geval dient te worden gekeken bij beantwoording van de vraag of bepaalde uitkeringen al dan niet dienen te worden meegenomen bij de berekening van de schadevergoeding als gevolg van overlijden. Onduidelijk is echter of de uitspraak van het Hof Amsterdam van 3 februari 2000 geacht kan worden onder de door de Hoge Raad op 4 februari 2000 genoemde uitzondering te vallen. In de hier centraal staande uitspraak oordeelt de rechtbank, verwijzend naar het Hof Amsterdam, dat een uitkering uit ongevallenverzekering en een (eventuele) uitkering van de werkgever buiten de berekening dienen te blijven en geacht worden primair ter vergoeding van immateriële schade te strekken. Dit in tegenstelling tot een uitspraak van de Rechtbank Den Bosch van 27 oktober 2004, die oordeelt dat met een

vergoeding van immateriële schade geen rekening mag worden gehouden, aangezien dit op grond van de wet niet voor vergoeding in aanmerking komt.

Mocht het inderdaad zo zijn dat wat op grond van de wet niet voor vergoeding in aanmerking komt, ook niet voor vergoeding in aanmerking mag komen door het achterwege laten van bepaalde uitkeringen bij het berekenen van de schadevergoeding, dan zijn uitzonderingen op de regel van art. 6:108 BW in verband met behoefteverminderende omstandigheden niet denkbaar. Het gaat bij deze uitzonderingen namelijk juist steeds om het bij de berekening achterwege laten van uitkeringen vanwege op grond van de wet niet voor vergoeding in aanmerking komende kosten of vergoeding van immateriële schade. Dit kan dus niet het geval zijn. Het is dan ook nog maar de vraag of Rechtbank Den Bosch dit zo strikt bedoeld heeft, of dat het oordeel op dit punt alleen en expliciet ziet op vergoeding van immateriële schade, welke vraag ten tijde van de uitspraak bij de wetgever lag.

Gelet op de overweging van de Hoge Raad, dat per geval onderzocht dient te worden in hoeverre en op welke wijze – gelet op alle omstandigheden van het geval en op hetgeen de eisen van redelijkheid en billijkheid in verband daarmee meebrengen – met dergelijke uitkeringen rekening moet worden gehouden, zijn er uitzonderingen mogelijk op het in beginsel meenemen van de gehele vermogenspositie van de nabestaande bij de berekening van schade als gevolg van overlijden. Onduidelijk is echter waar de grens ligt.

J. Bjelic

Student master Aansprakelijkheid en Verzekering, Erasmus Universiteit Rotterdam

I. van der Zalm

Wetenschappelijk docent, Erasmus Universiteit Rotterdam